Quickscan flora en fauna

Bestemmingsplan Slingerbos te Ophemert

Gemeente Neerijnen

croonenburo5

Quickscan flora en fauna

Bestemmingsplan Slingerbos te Ophemert

Gemeente Neerijnen

Datum:
13 mei 2014

Projectgegevens:
252727

Auteur(s):
L.C. Smitskamp

croonenburo5

Vestiging Oosterhout
Beneluxweg 125
4904 SJ Oosterhout
T: +31 (0)162 48 75 00
www.croonenburo5.com

Vestiging Maastricht
Louis Loyensstraat 5
6221 AK Maastricht
T: +31 (0)43 325 32 23
info@croonenburo5.com

CroonenBuro5 is aangesloten bij
het Netwerk Groene Bureaus

NGB

Inhoud

1 Inleiding 1
1.1 Aanleiding 1
1.2 Leeswijzer 2

2 Natuurwetgeving en -beleid 3
2.1 Algemeen 3
2.2 Ecologische Hoofdstructuur en Natuurbeschermingswetgebieden 3
2.3 Flora- en faunawet 3

3 Gebiedsbeschrijving 5
3.1 Huidige situatie 5
3.2 Toekomstige situatie 5

4 Methode 7
4.1 Bureaustudie 7
4.2 Terreinbezoek 8

5 Onderzoeksresultaten 9
5.1 Resultaten bureaustudie 9
5.2 Resultaten verkennend terreinbezoek 11

6 Toetsing aan de natuurwetgeving 17
6.1 Toetsing effect op beschermde gebieden 17
6.2 Toetsing effect op beschermde soorten Flora- en faunawet 17

7 Conclusies en aanbevelingen 21
7.1 Conclusies 21
7.2 Kansen voor de natuur 22

8 Bronnen 25
8.1 Boeken en rapporten 25
8.2 Websites 25

Bijlagen:

Bijlage 1: Ecologische Hoofdstructuur en Natuurbeschermingswet 1998
Bijlage 2: Flora- en faunawet

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Neerijnen is voornemens om ten oosten van Ophemert een woongebied (Slingerbos) te realiseren. Het plangebied is 2,75 ha. groot en grenst direct aan de oostzijde van het dorp. In de huidige situatie betreft het plangebied agrarische gronden, doorkruist door watergangen en aan de noordzijde staat een monumentale woning met bijgebouwen en schuren. Voor de voorgenomen ontwikkeling wordt een bestemmingsplan opgesteld, waarvan onderhavige quickscan onderdeel is.

Ruimtelijke plannen dienen te worden beoordeeld op de uitvoerbaarheid in relatie tot actuele natuurwetgeving, met name de Flora- en faunawet, EHS en de Natuurbeschermingswet 1998. Er mogen geen ontwikkelingen plaatsvinden die op onoverkomelijke bezwaren stuiten door effecten op beschermde natuurgebieden en/of flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties vanuit de actuele natuurwetgeving. Dit wordt gedaan op basis van een quickscan. In deze rapportage zijn de resultaten van de quickscan beschreven. In figuur 1 is de globale ligging van het plangebied weergegeven.

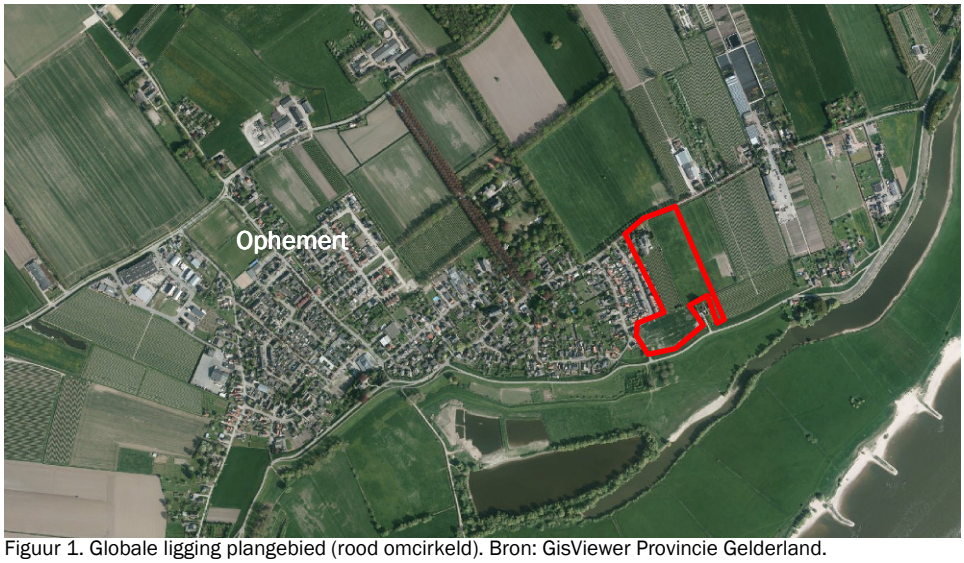

Figuur 1. Globale ligging plangebied (rood omcirkeld). Bron: GisViewer Provincie Gelderland.

Doel

In ruimtelijke plannen, zoals bestemmingsplannen, is in het kader van de uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten en gebieden. Er dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is. Het doel van voorliggende quickscan is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de Flora- en faunawet, EHS en/of de Natuurbeschermingswet 1998 en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is.

1.2 Leeswijzer

In de inleiding wordt beschreven waarom deze quickscan is uitgevoerd en met welk doel. Vervolgens wordt in hoofdstuk twee algemene informatie verwoord over de natuurwetgeving, waaronder de Flora- en faunawet, EHS en de Natuurbeschermingswet 1998. In hoofdstuk drie wordt de huidige en toekomstige situatie van het plangebied beschreven en de ligging ten opzichte van de Ecologische hoofdstructuur (EHS) en Natuurbeschermingswetgebieden (Natura 2000, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands). In hoofdstuk vier wordt de gebruikte methode voor de uitvoering van deze quickscan omschreven. In hoofdstuk vijf staan de resultaten van deze quickscan flora en fauna. Deze zijn onderverdeeld in de resultaten van de literatuurstudie en het terreinbezoek. In hoofdstuk zes worden de resultaten uit hoofdstuk vijf getoetst aan de Flora- en faunawet, EHS en Natuurbeschermingswet 1998. Hieruit komen conclusies en aanbevelingen voort, die worden omschreven in hoofdstuk zeven. Het laatste hoofdstuk geeft de gebruikte bronnen voor dit onderzoek weer. Achter dit hoofdstuk bevinden zich twee bijlagen, die algemene informatie verschaffen met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet.

2 Natuurwetgeving en -beleid

2.1 Algemeen

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een soortgericht spoor (Flora- en faunawet) en een gebiedsgericht spoor (Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Natuurbeschermingswet 1998). De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten en de EHS en Natuurbeschermingswet 1998 op de bescherming van gebieden. Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 is de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving geïmplementeerd.

2.2 Ecologische Hoofdstructuur en Natuurbeschermingswetgebieden

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is de kern van het natuurbeleid. De EHS is in provinciale structuurvisies uitgewerkt en vastgelegd in de ruimtelijke verordening. Ruimtelijke plannen moeten hieraan worden getoetst. Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van de EHS en Natuurbeschermingswetgebieden geldt het ‘Nee, tenzij’- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Ecologische Hoofdstructuur en de Natuurbeschermingswet wordt verwezen naar bijlage 1.

2.3 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'Nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en faunawet wordt verwezen naar bijlage 2.

3 Gebiedsbeschrijving

3.1 Huidige situatie

Het plangebied is gelegen ten oosten van de kern Ophemert. Aan de noordzijde wordt het plangebied begrensd door de Molenstraat, aan de oostzijde door agrarische percelen, aan de zuidzijde door de Waalbandijk inclusief aangrenzende woning en aan de westzijde wordt het plangebied begrensd door de Goossen Janssenstraat en de achtertuinen van de woningen die hieraan grenzen. Het terrein bestaat naast de woning, bijgebouwen en schuren aan de Molenstraat, uit (deels in gebruik zijnde) agrarische gronden en een boomgaard. Over de lengte van het gebied en centraal, parallel aan de Waalbandijk bevinden zich (droge) watergangen.

Ter verduidelijking is de ligging en begrenzing van het plangebied weergegeven in onderstaande afbeelding (figuur 2).

Figuur 2. Globale begrenzing plangebied (blauwe lijn). Bron: CroonenBuro5, 2014.

3.2 Toekomstige situatie

De ontwikkeling betreft de realisatie van een woonwijk. De realisatie behelst de bouw van vrijstaande huizen, afgewisseld met rijwoningen, twee-onder-een-kapwoningen en mogelijk gestapelde (zorg)woningen. Het monumentale pand aan de Molenstraat 44 blijft behouden.

3.2.1 Te verwachten werkzaamheden en ingrepen

Het terrein van het plangebied (figuur 2) zal bouwrijp gemaakt worden om de toekomstige inrichting mogelijk te maken. Nader bekeken wordt in hoeverre de aanwezige gebouwen en schuren aan de Molenstraat 44 behouden dan wel gesloopt of verbouwd worden. Ten behoeve van de ontwikkeling worden de bestaande watergangen verlegd naar het oosten van het plangebied.

4 Methode

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:
- Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedsfeer van het project;
- Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

4.1 Bureaustudie

Bij de toetsing is alleen gekeken naar de streng beschermde (Tabel 3) en overig beschermde (Tabel 2) soorten uit de Flora- en faunawet. Deze soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten) en moeten worden getoetst op voorkomen en effect. Treedt effect op of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er mogelijk maatregelen nodig om de effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Flora- en faunawet.
Algemene soorten (Tabel 1) zijn niet meegenomen in de toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in Nederland dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt door de meeste projecten. Bovendien geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit art. 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Wel geldt de zorgplicht. Door rekening te houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten, wordt voldoende aan de zorgplicht voldaan en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd.

Er zijn diverse bronnen geraadpleegd om een beeld te krijgen van de verspreiding en mogelijk voorkomen van beschermde soorten in en rond het plangebied. Aan de hand van deze informatie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen, gezien de habitatvoorkeur van de betreffende soorten. De bronnen die zijn geraadpleegd, zijn:
- www.waarneming.nl;
- www.telmee.nl.

Naast de bronnen met soortinformatie, is voor het bepalen van de ligging van beschermde gebieden gebruik gemaakt van de gebiedendatabase op de website van het Ministerie van EZ. Gekeken is naar de ligging van Natura 2000-gebieden ten opzichte van het plangebied en naar de instandhoudingsdoelstellingen van deze gebieden. Afhankelijk van de instandhoudingsdoelstelllingen kan het effect worden bepaald. Hiernaast is gebruik gemaakt van de kaarten op de website van de provincie Gelderland (interactieve kaart EHS), om te bepalen of het plangebied overlapt of grenst aan EHS. Toetsing vindt plaats aan de hand van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS (Spelregels EHS).

Met behulp van landelijke verspreidingsatlassen is nagegaan of in het verleden zwaarder beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het plangebied.

Deze atlassen maken veelal gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn niet bekend.

4.2 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenoemde bureaustudie is bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Op 6 mei 2014 is een verkennend terreinbezoek aan het gebied afgelegd om te bepalen in hoeverre aan de hand van de soorten uit de bureaustudie en aan de hand van het voorkomen van geschikt habitat beschermde soorten kunnen voorkomen. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend.

Aan de hand van de resultaten van het verkennend terreinbezoek kan worden bepaald of een nader onderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

5 Onderzoeksresultaten

5.1 Resultaten bureaustudie

5.1.1 Ligging EHS en beschermde gebieden

EHS

Er bevindt zich geen EHS binnen het plangebied. De dichtstbijzijnde EHS ligt op ongeveer 30 meter ten zuiden van het plangebied (overzijde van de Waalbandijk; hier bevinden zich de uiterwaarden van de Waal). In figuur 3 is de ligging van het plangebied ten opzichte van de EHS weergegeven.

De EHS in de omgeving van het plangebied is in het Natuurbeheerplan Gelderland 2014 onder andere aangewezen als 'Kruiden- en faunarijk grasland', 'Rivier' en 'Rivier- en moeraslandschap'.

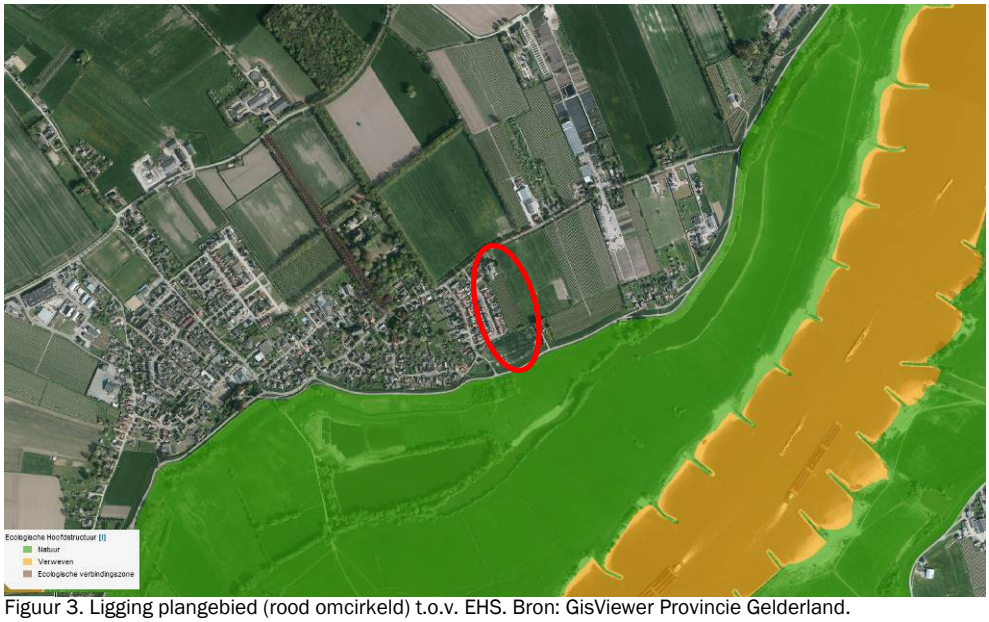

Figuur 3. Ligging plangebied (rood omcirkeld) t.o.v. EHS. Bron: GisViewer Provincie Gelderland.

Natura 2000 gebieden

Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ligt op circa 30 meter afstand ten zuiden van het plangebied. Dit is het gebied 'Uiterwaarden Waal' (tevens EHS).

5.1.2 Voorkomen beschermde soorten Flora- en faunawet

Om een inschatting te maken van de soortgroepen en specifieke soorten die in en rond het plangebied voorkomen, is de landelijke databank voor natuurwaarnemingen geraadpleegd, waaronder telmee.nl en waarneming.nl. Het invoerportaal waarneming.nl is een website waarop door vrijwilligers natuurwaarnemingen in Nederland worden ver-

zameld. Telmee.nl is het invoerportaal van de landelijke Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Er kan informatie over diverse soortgroepen tot op kilometerhokniveau worden verkregen.

Volgens telmee.nl en waarneming.nl komen in het plangebied en omgeving soorten voor van diverse soortgroepen. Aanvullende gegevens over het mogelijk voorkomen van beschermde soorten is zo mogelijk verkregen uit verschillende verspreidingsatlassen. Het betreft hier gegevens van de soortgroepen broedvogels (SOVON, 2002), zoogdieren (Limpens *et al*., 2010), reptielen en amfibieën (www.RAVON.nl) en insecten (www.Naturalis.nl\EIS).

Uit de landelijke en provinciale verspreidingsinformatie uit atlassen (5 x 5 kilometerhok) blijkt dat in of nabij het plangebied in het verleden diverse beschermde soorten zijn aangetroffen. Dit betreft onderstaande zwaarder beschermde (Tabel 2 en 3 Flora- en faunawet)soorten. Vogels zijn onderverdeeld in jaarrond beschermde soorten (categorie 1-4) en niet jaarrond beschermde soorten (categorie 5). Gekeken is naar de verspreiding van categorie 1-4 soorten en soorten van categorie 5 die mogelijk zeldzaam zijn in de omgeving van het plangebied.

Op de site telmee.nl (2009-2014) en in overige bronnen worden de volgende waarnemingen vermeld voor de directe omgeving van het plangebied (Flora- en faunawetsoorten Tabel 2, 3 of soorten met jaarrond beschermde nesten):

Vogels
Categorie 1-4 (nesten jaarrond beschermd): boomvalk, gierzwaluw, huismus, roek, slechtvalk, sperwer en steenuil.

Zoogdieren
Zwaarder beschermd: bever.

Reptielen/amfibieën
Zwaarder beschermd: kamsalamander en poelkikker.

Vlinders
Zwaarder beschermd: geen waarnemingen.

Libellen
Zwaarder beschermd: geen waarnemingen.

Vissen
Zwaarder beschermd: kleine modderkruiper, bittervoorn en grote modderkruiper.

Kevers
Zwaarder beschermd: geen waarnemingen.

Flora
Zwaarder beschermd: wilde marjolein.

Uit andere soortgroepen zijn geen beschermde soorten zoals genoemd in tabellen 2 en 3 van de Flora- en faunawet aangetroffen.

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is nagegaan of deze soorten mogelijk in het plangebied of de omgeving kunnen voorkomen.

Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in het uurhok of kilometerhok betekent niet dat deze soorten zich in (de omgeving van) het plangebied bevinden. Het plangebied omvat slechts een klein deel van het kilometerhok en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen en habitats. Met behulp van het terreinbezoek is nagegaan welke dit zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het plangebied.

5.2 Resultaten verkennend terreinbezoek

Op 6 mei bij 15ºC en bewolkt weer (KNMI) is een terreinbezoek aan het plangebied afgelegd door een ecoloog van CroonenBuro5. Naast directe waarnemingen kan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten in het plangebied.

Het onderzoeksgebied waar onderhavige quickscan betrekking op heeft, wordt in beslag genomen door gebouwen en agrarische gronden met een droge watergang met (verspreid over het gebied) ruigtevegetatie.

Gebouwen
In het plangebied zijn een aantal gebouwen aanwezig die mogelijk ten behoeve van de ontwikkeling in het plangebied aangepast worden.

De monumentale herenboerderij (het Gulhof) aan de Molenstraat 44 (linksboven in figuur 4) bestaat uit een hoog gebouw met een schuine dakbedekking van (platte) dakpannen. Aan de achterzijde loopt het gebouw over in een achterhuis en open zolder (rechtsboven in figuur 4). Onder de dakbedekking en aan de binnenkant van deze open zolder bestaat het dakmateriaal enkel uit riet. De begane grond (het achterhuis) was bereikbaar; de open zolderruimte was echter niet toegankelijk tijdens het terreinbezoek. De monumentale herenboerderij staat aan de westzijde in smalle verbinding met een monumentaal bijgebouw: dit bijgebouw was niet toegankelijk tijdens het terreinbezoek (rechtsonder in figuur 4). Dit deel van het gebouw (met één verdieping) heeft een schuin dak met platte dakpannen als dakbedekking. De achterste delen van dit bijgebouw waren bereikbaar en bestaan uit een loods op de begane grond met enkele zo-

geheten koelruimtes ten behoeve van de fruitteelt. Het meest zuidelijke deel van dit gebouw bestaat uit een open schuur die als (open) opslag dient (linksonder in figuur 4). Deze delen van het bijgebouw hebben schuine daken van golfplaten. Naast deze gebouwen zijn er twee kleine open schuren aanwezig. Ook deze kleine schuren hebben een schuine dakbedekking van golfplaten.

In figuur 4 zijn de mogelijk aan te passen gebouwen in het plangebied weergegeven.

Figuur 4. Aanwezige gebouwen en schuren in het plangebied.

Gebouwen zijn in potentie een geschikt leef- en broedgebied voor onder andere vogels en zoogdieren (met name vleermuizen).

Vogels

Op basis van de bureaustudie is gebleken dat de huismus en de gierzwaluw in de omgeving van het plangebied zijn waargenomen (telmee.nl en waarneming.nl). Deze voornamelijk in gebouwen broedende soorten kennen een vermelding op de "Aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogelnesten". De huismus broedt over het algemeen in stedelijk gebied in uiteenlopende holtes, meestal onder of rondom dakpannen. De gierzwaluw nestelt in (hoge) bebouwing in donkere holtes in ventilatieschachten, spleten in muren, onder dakpannen en in kerktorens (DR, 2011).

In de gebouwen zijn (mede door de platte dakpannen en de golfplaten met enkel houten balken als ondersteuning) geen geschikte holtes of andere geschikte ruimtes aangetroffen die een geschikte broedlocatie kunnen vormen voor de huismus en/of de gierzwaluw. Beide soorten zijn tevens niet in de omgeving van de gebouwen waarge-

nomen. Indien de soorten (en met name de huismus) hier een broedterritorium zou hebben, zijn zicht- en/of geluidwaarnemingen van de soort op de gebouwen aannemelijk aangezien de huismus een uitgesproken standvogel betreft die het gehele jaar aanwezig is in het broedbiotoop. Dit geldt met name gedurende de periode van het terreinbezoek (in mei); in deze periode zijn de huismussen volop actief in het broedterritorium. Dit was niet het geval bij de gebouwen aan de Molenstraat. Iets buiten het plangebied (ten zuidwesten ervan, bij de woning aan de Goossen Janssenstraat) zijn wel zingende huismussen aangetroffen. Dit ligt echter buiten de invloedssfeer van het project. Zowel de gierzwaluw als de huismus worden niet verwacht in het plangebied.

Naast de gierzwaluw en de huismus komt de (gebouwbewonende) steenuil in de omgeving van het plangebied voor (op basis van de bureaustudie). De steenuil heeft nestplaatsen in boomholten, nestkasten of nauwe ruimten in gebouwen, bijvoorbeeld tussen de dakbedekking en het beschot (DR, 2012a). Alhoewel deze holtes niet aanwezig zijn in het plangebied kan de soort mogelijk (incidenteel) verblijven/rusten in de open zolder (aan de achterzijde van de monumentale herenboerderij). De open zolder biedt potentieel ook een geschikte verblijfplaats voor de kerkuil. Ook het monumentale bijgebouw aan de westzijde van de herenboerderij biedt mogelijk een geschikte vaste rust- en verblijfplaats voor uilen. Eén van de hoge ramen was kapot waardoor vogels (mogelijk uilen) toegang kunnen krijgen tot het gebouw (figuur 5). Doordat het gebouw (en bovenste verdieping) niet in gebruik is vindt er geen verstoring plaats van menselijke activiteiten en biedt het een potentieel geschikte verblijfplaats voor dieren.
De boomgaard, paarden- en schapenweides in de directe omgeving kunnen dienen als foerageerplek voor uilen.

Figuur 5. Via het kapotte raam aan de voorzijde van het bijgebouw kunnen vogels (waaronder uilen) en overige fauna het gebouw binnen vliegen.

Van de andere op basis van de bureaustudie verwachte soorten (boomvalk, roek, slechtvalk en sperwer) zijn geen nesten sporen en/of braakballen aangetroffen. Deze zijn dan ook uitgesloten van het plangebied.

Wel zijn in de open (opslag) schuren enkele nesten aangetroffen (figuur 6). Het was onduidelijk tot welke soorten deze nesten behoren. Het betreffen in ieder geval geen nesten van soorten die een vermelding kennen op de "Aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogelnesten". Ook hebben mogelijk kauwen een nest in de schoorstenen van het hoofdgebouw (deze soort was veelvuldig aanwezig in het plangebied en rondom de schoorstenen).

Figuur 6. De aangetroffen nesten in de open schuren in het plangebied.

Vleermuizen

Gebouwen vormen in potentie geschikte verblijf- en rustplaatsen voor vleermuizen. Gebouwbewonende vleermuizen (zoals bijvoorbeeld de in dorpen en steden veel voorkomende gewone dwergvleermuis en laatvlieger) verblijven in gebouwen achter of in kleine ruimtes met constante klimatologische omstandigheden. In gebouwen vormen betimmeringen, kieren, gaten, nok- en kantpannen en open spouwmuren een geschikte verblijfplaats voor vleermuizen. Spouwmuurgaten, dakpannen en betimmeringen bieden gebouwbewonende vleermuizen toegang tot de gebouwen of de vleermuizen verblijven achter deze elementen. Ruimtes achter boeiborden worden vaak gebruikt als zomer- en paarverblijfplaats door gebouwbewonende vleermuizen.

In de toegankelijke gebouwen in het plangebied zijn geen holtes, kieren, betimmeringen en overige elementen aanwezig die een geschikte verblijf- en rustplaats vormen voor vleermuizen. Naast de visuele beoordeling van de gebouwen is tijdens het terreinbezoek actief gezocht naar sporen (afgebeten vleugels van (nacht)vlinders) en uitwerpselen die duiden op bewoning door vleermuizen. Tijdens het terreinbezoek zijn bij de te betreden gebouwen geen sporen (uitwerpselen, afgebeten vleugels e.d.) van vleermuizen aangetroffen.

Het monumentale bijgebouw kon tijdens het terreinbezoek niet betreden worden. Hierdoor is de binnenkant van het gebouw (en met name de bovenste verdieping/zolder) niet geïnspecteerd op de geschiktheid voor vleermuizen. Het gebouw biedt mogelijk door het onverstoorde karakter een geschikte leefomgeving voor vleermuizen. Via het

kapotte raam aan de voorzijde kunnen vleermuizen het gebouw binnen vliegen (figuur 5).

Agrarische gronden en ruigtevegetatie

In het zuiden en oosten van het plangebied ligt agrarische grond; in het oosten van het plangebied ligt deels een intensief beheerd grasland (recent gemaaid) en een verruigd grasland. Dit grasland bestaat voornamelijk uit algemeen voorkomende gras- en kruidsoorten zoals rode klaver, schermhavikskruid, boterbloem, weegbree en paardenbloem. Tussen de agrarische (gras)landen in het plangebied is een droge watergang aanwezig. De randen van de agrarische gronden en de oevers van de (droge) watergang bestaan voornamelijk uit kleefkruid, brandnetel, guldenroede en algemeen voorkomende grassoorten. Centraal in het plangebied staat een wilg die in slechte staat verkeert. Rondom de gebouwen bevinden zich tevens bomen en struiken zoals braam en vlier. Hiervan wordt uitgegaan dat deze behouden blijven bij de toekomstige ontwikkeling. Ten zuiden van de gebouwen in het plangebied ligt een boomgaard. In figuur 7 is een impressie van het plangebied en de agrarische gronden weergegeven.

Figuur 7. Impressie agrarische gronden in het plangebied; met boven de agrarische graslanden in het oosten van het plangebied, linksonder zicht op de boomgaard vanaf de gebouwen en rechtsonder zicht op de scheiding met de aanwezige boomgaard, de droge watergang en het zuidelijke deel van het plangebied.

De vegetatie in het plangebied is gezien de intensief beheerde staat en voedselrijkdom floristisch weinig interessant. Beschermde plantensoorten (zoals de in de omgeving waargenomen soort wilde marjolein) zijn niet aantroffen in het plangebied en worden op basis van het aangetroffen biotoop ook niet verwacht.

De bomen (rondom de gebouwen en de boomgaard) en het dichte struikgewas in het plangebied bieden een geschikt leef- en broedgebied voor o.a. vogels zoals de Turkse tortel, merel, groenling, kool - en pimpelmees en mogelijk zoogdieren. In de bomen zijn geen holen of gaten aangetroffen die geschikt kunnen zijn voor vogels en of vleermuizen. De bomen kunnen mogelijk door vleermuizen gebruikt worden als foerageergebied.

De agrarische gronden en de ruigtevegetatie vormen een geschikt leefgebied voor algemeen voorkomende zoogdieren zoals de bosmuis, rosse woelmuis en huisspitsmuis. Daarnaast kunnen soorten als egel aanwezig zijn. Overige zwaar beschermde landgebonden zoogdieren (zoals de bever die in de omgeving van het plangebied is waargenomen (bureaustudie), worden niet verwacht in het plangebied. Het plangebied biedt geen geschikt biotoop voor de bever. Zoals beschreven onder paragraaf 5.1.2 maakt het plangebied slechts een klein deel uit van het (5x5) kilometerhok. Binnen deze kilometerhokken bevinden zich de uiterwaarden van de Waal. Bevers komen voor in het overgangsgebied tussen land en water zoals moerassen, langs beken, rivieren (uiterwaarden) en meren (vzz.nl). Zo zijn in maart 2014 beversporen waargenomen in de uiterwaarden (waarneming.nl). Het voorkomen van de bever in het 5x5 kilometerhok van het plangebied is derhalve zeer waarschijnlijk te herleiden naar waarnemingen langs de Waal.

De vegetatie in het plangebied vormt een geschikt landbiotoop voor algemene amfibieen zoals de gewone pad en bruine kikker. Eventueel zwaar beschermde soorten (zoals in de omgeving waargenomen kamsalamander en poelkikker) worden niet in het plangebied verwacht. De aangetroffen biotopen in het plangebied bieden geen geschikt leefgebied voor deze kritische soorten, mede door de afwezigheid van open (voortplantings)water in het plangebied. Zo leeft de poelkikker met name in gebieden met zwak zure, oligotrofe, schone, stilstaande wateren (vennen) in de landschapstypen bos, heide en hoogveen (DR, 2012). Dit biotoop komt niet voor in het plangebied.

Door de afwezigheid van open water in het plangebied is het voorkomen van de in de bureaustudie verwachte bittervoorn en grote en kleine modderkruiper uitgesloten in het plangebied.

6 Toetsing aan de natuurwetgeving

6.1 Toetsing effect op beschermde gebieden

6.1.1 EHS

Voor wat betreft de EHS is er alleen bij directe aantasting sprake van vervolgstappen, waaronder compensatie. Er bevindt zich geen EHS-gebied binnen het plangebied. Er is van directe aantasting van de EHS dan ook geen sprake. Ook kunnen significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS in de nabijheid van het plangebied worden uitgesloten. Vanuit dit oogpunt zijn er voor EHS geen belemmeringen.

6.1.2 Natuurbeschermingswet 1998

Uit de bureaustudie blijkt dat er op zeer korte afstand van het plangebied een Natura 2000-gebied (Uiterwaarden Waal) ligt. Hoewel direct ruimtebeslag niet aan de orde is, is er mogelijk sprake van externe werking van de ontwikkeling op het Natura 2000-gebied. Zo kunnen de effecten van stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied als gevolg van de ontwikkeling een rol spelen en zijn negatieve effecten op het Natura 2000-gebied op voorhand niet uit te sluiten.

Echter, gezien de aard en omvang van de ontwikkeling welke immers niet betrekking heeft op ontwikkelingen als grootschalige industrie of intensieve veehouderij (als voorbeelden van belangrijke bronnen van stikstofemissie) zijn negatieve effecten als gevolg van een toename van stikstofdepositie in het Natura 2000-gebied niet te verwachten.

6.2 Toetsing effect op beschermde soorten Flora- en faunawet

6.2.1 Effecten Tabel 2/3 soorten

Broedvogels

Algemene broedvogels

Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Met de meeste broedvogels kan echter in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door eventuele kap- en sloopwerkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (circa maart tot en met juli) en indien concrete broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde.

In het geval van het eventueel verwijderen van bomen, struiken en schuren met nesten in het plangebied, is het van belang dat dit buiten de broedperiode van vogels uitgevoerd wordt. Zo bieden de bomen en de overige dichte vegetatie in het plangebied een potentieel geschikt biotoop en zijn er in de open schuren concreet nesten aangetroffen.

Indien het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen om te werken dan dient het plangebied (waar de werkzaamheden plaatsvinden) vóór het broedseizoen ongeschikt gemaakt te worden voor (broed)vogels. Mocht dit niet mogelijk zijn dan dient vooraf aan de werkzaamheden het plangebied gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van broedvogels door een erkend ecoloog. Indien vastgesteld wordt dat sprake is van actuele broedgevallen binnen het plangebied of de directe omgeving wordt het plangebied niet vrijgegeven en dienen de werkzaamheden uitgesteld te worden tot nadat het nest niet meer in gebruik is.

Jaarrond beschermde nesten
Er is een aantal vogelsoorten waarvan de broedplaatsen jaarrond beschermd zijn en bij verwijdering van de broedplaats altijd ontheffing moet worden aangevraagd. Dit zijn de zogenoemde categorie 1-4-vogelsoorten (zie Bijlage 2).

Aangezien het monumentale bijgebouw en de open zolder (aan de achterzijde van de monumentale herenboerderij) tijdens het verkennend terreinbezoek niet geïnspecteerd konden worden en deze mogelijk geschikt zijn voor uilen, dient bij nadere bepaling van het projectvoornemen en wanneer de gebouwen toegankelijk zijn, alsnog een (eenmalige) controle plaats te vinden om te bepalen in hoeverre deze gebouwen geschikt zijn voor (kerk)uilen, en mogelijk door de soort als zodanig ook worden gebruikt. Indien de soort aanwezig blijkt te zijn, hoeft dit vooralsnog geen belemmering te zijn voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan, aangezien een uilenvoorziening goed te combineren is met de nieuwe bestemming. Het betekent wel dat op voorhand geaccepteerd wordt dat bij de verbouwing eventueel voorwaarden worden gesteld aan de wijze van verbouwing of het opnemen van voorzieningen zoals bijvoorbeeld een uilenkast en/of het opwaarderen van het leefgebied in de omgeving voor uilen. De kerkuil behoort immers tot de zogenoemde categorie 1-4-vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest, waarvoor bij aantasting tijdig compensatie moet worden geregeld.

Categorie 5-vogelsoorten
Daarnaast zijn er categorie 5-vogelsoorten, waarvan de nesten alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Dit laatste is op het plangebied niet van toepassing. Er zijn geen categorie 5 soorten te verwachten die zeldzaam zijn in de omgeving of onvoldoende nestgelegenheden hebben in de omgeving. Derhalve zijn er geen zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden die jaarronde bescherming rechtvaardigen.

Er dient bij het monumentale bijgebouw en de open zolder (aan de achterzijde van de monumentale herenboerderij) tijdig een controle plaats te vinden om de geschiktheid te bepalen voor zwaar beschermde (kerk)uilen.

Zoogdieren
Vleermuizen
Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Bij het slopen van bebouwing en het kappen van vooral oudere bomen dient te allen tijde rekening te

worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van vleermuizen. Gebouwbewonende vleermuizen verblijven met name in spouwmuren, onder dakbetimmering, achter boeiborden of op zolders. Boombewonende vleermuizen verblijven in gaten, holen of scheuren van voornamelijk grote bomen.

In het voorliggende plangebied zijn in de onderzochte gebouwen en/of bomen geen gaten, kieren en/of holen aanwezig die geschikt zijn voor vleermuizen. Echter konden het monumentale bijgebouw en de open zolder (aan de achterzijde van de monumentale herenboerderij) tijdens het verkennend terreinbezoek niet geïnspecteerd worden. Hierdoor kan niet uitgesloten worden dat deze ruimtes mogelijk een geschikte vaste rust- en verblijfplaats vormen voor vleermuizen. Derhalve moet bij nadere bepaling van het projectvoornemen en wanneer de gebouwen toegankelijk zijn, een controle plaatsvinden om te kunnen bepalen in hoeverre de gebouwen geschikt zijn voor vleermuizen, en tevens tekenen van aan- of aanwezigheid te kunnen vaststellen.

Verwacht wordt dat het plangebied gebruikt wordt als foerageergebied voor vleermuizen. Het betreft hier de bomen en overige hoge vegetatie in het plangebied. In de omgeving is voldoende alternatief aanwezig zoals langs de Molenstraat, ten noordwesten van het plangebied en bij de uiterwaarden van de Waal. De bomen rondom de gebouwen aan de Molenstraat 44 blijven daarnaast vermoedelijk behouden bij de toekomstige inrichting. In de nieuwe situatie zullen tevens nieuwe groenvoorzieningen aangelegd worden die kunnen fungeren als (nieuw) foerageergebied voor vleermuizen. De voorgenomen ontwikkeling heeft geen negatief effect op het foerageergebied van vleermuizen.

Overige zwaarder beschermde zoogdieren
Er zijn geen zwaarder beschermde zoogdieren aangetroffen of verwacht in het plangebied. Het plangebied herbergt geen geschikt biotoop voor deze soorten. Effecten zijn dan ook uitgesloten.

Er dient bij het monumentale bijgebouw en de open zolder (aan de achterzijde van de monumentale herenboerderij) tijdig een controle plaats te vinden om de geschiktheid te bepalen voor vleermuizen. Dit kan in combinatie uitgevoerd worden met de controle voor de (kerk)uilen.

Reptielen en amfibieën
Er zijn geen zwaarder beschermde amfibiesoorten aangetroffen in het plangebied. In het plangebied is daarnaast geen voortplantingswater aanwezig. In het plangebied is geen geschikt biotoop aanwezig voor zwaarder beschermde amfibiesoorten aangezien het plangebied deels verhard is (rondom de gebouwen) en het agrarische terrein (deels) intensief onderhouden wordt. Daarnaast voldoet het plangebied niet aan de habitateisen van kritische zwaar beschermde amfibiesoorten.

Ook reptielen zijn niet aangetroffen in het plangebied en worden op basis van het aangetroffen biotoop en in de omgeving van het plangebied (bureaustudie) niet verwacht. Effecten op deze soorten zijn dan ook uitgesloten.

Vissen
Binnen de begrenzing van het plangebied zijn, vanwege het ontbreken van water, geen zwaarder beschermde vissoorten aangetroffen. Effecten hierop zijn dan ook uitgesloten.

Planten
Er zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen in het plangebied. Het plangebied herbergt door het intensief onderhouden en voedselrijke karakter verder geen geschikt habitat of standplaatsfactoren voor de beschermde soorten. Effecten zijn dan ook uitgesloten.

Vlinders
Er zijn geen beschermde vlindersoorten aangetroffen in het plangebied. Het plangebied herbergt verder geen geschikt habitat voor de beschermde soorten. Effecten zijn dan ook uitgesloten.

Libellen
Er zijn geen beschermde libelsoorten aangetroffen in het plangebied. Het plangebied herbergt verder geen geschikt habitat voor beschermde soorten. Effecten zijn dan ook uitgesloten.

6.2.2 Advies vervolgstappen

Er dient bij het monumentale bijgebouw en de open zolder (aan de achterzijde van de monumentale herenboerderij) tijdig een inspectie plaats te vinden (door middel van één terreinbezoek) om de geschiktheid te bepalen voor (kerk)uilen en vleermuizen. Indien deze ruimtes geschikt zijn bevonden voor de soorten dient een nader onderzoek (door middel van meerdere terreinbezoeken in verschillende en/of bepaalde periodes van het jaar) plaats te vinden. Indien bij de inspectie wordt vastgesteld dat de locatie ongeschikt is als verblijfplaats voor uilen en vleermuizen, kan de locatie het best meteen ontoegankelijk worden gemaakt om vestiging van genoemde soorten in de toekomst te voorkómen.

Tijdens de realisatie van voorgenomen ontwikkeling dient tevens rekening te worden gehouden met actuele broedgevallen van vogels. Hier kan rekening mee gehouden worden door buiten het broedseizoen eventuele werkzaamheden aan bomen, struikgewas en schuren met broedgevallen uit te voeren.

7 Conclusies en aanbevelingen

7.1 Conclusies

7.1.1 Beschermde natuurgebieden

Voor wat betreft de EHS is er alleen bij directe aantasting sprake van vervolgstappen in de vorm van compensatie. In het plangebied op de locatie Slingerbos in Ophemert is geen EHS-gebied aanwezig. Er komt wel EHS voor in de omgeving van het plangebied, echter buiten de invloedsfeer van de ontwikkeling. Er is van directe aantasting van de EHS dan ook geen sprake. Er is daarom geen noodzaak voor een compensatieplan (EHS).

Op korte afstand van het plangebied is een natuurgebied aanwezig dat is beschermd in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (Natura 2000-gebied), namelijk de 'Uiterwaarden Waal'. Gezien de aard en omvang van de ontwikkeling zijn negatieve effecten als gevolg van een toename van stikstofdepositie in het Natura 2000-gebied niet te verwachten.

7.1.2 Beschermde soorten

Tabel 2 en 3-soorten en jaarrond beschermde nesten

In het plangebied zijn mogelijk zwaar beschermde soorten (Tabel 3 en soorten met jaarrond beschermde nesten) aanwezig die de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling wezenlijk kunnen beïnvloeden. Het monumentale bijgebouw en de open zolder (aan de achterzijde van de monumentale herenboerderij) waren niet toegankelijk tijdens het verkennende terreinbezoek. Hierdoor konden deze gebouwen niet geïnspecteerd worden. De gebouwen kunnen beiden geschikt zijn voor zowel vleermuizen als (kerk)uilen. Om deze reden kan niet uitgesloten worden dat deze ruimtes mogelijk een geschikte vaste rust- en verblijfplaats vormen voor vleermuizen.
Vleermuizen zijn zwaar beschermde soorten en staan vermeld op Tabel 3 van de Flora- en faunawet en Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Uilen hebben een nest dat jaarrond beschermd is.

Om de geschiktheid van deze gebouwen voor vleermuizen en (kerk)uilen inzichtelijk te krijgen, dienen de locaties bij toegankelijkheid (en bij een concreet projectvoornemen) tijdig geïnspecteerd te worden (zie tabel 7.1). Indien de gebouwen geschikt worden bevonden, dient een nader onderzoek (door middel van meerdere terreinbezoeken in verschillende en/of bepaalde periodes van het jaar) plaats te vinden. Bij gebleken geschiktheid betekent dat niet dat het bestemmingsplan niet uitvoerbaar is, er vanuit gaande dat voor de verdere planuitwerking wordt geaccepteerd dat voorwaarden kunnen worden gesteld aan de verbouwing met betrekking tot voorzieningen voor uilen of vleermuizen of het opwaarderen van het leefgebied voor de soorten (uilen).

Broedvogels
De vegetatie in het plangebied vormt een geschikt broedbiotoop voor vogels. Zo ook de toegankelijke schuren; in twee (opslag)schuren zijn concreet enkele nesten aangetroffen. Met broedvogels kan in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door eventuele kapwerkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (globaal halverwege maart tot en met juli) indien concreet broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde.

Er zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde indien ten minste één van de volgende maatregelen genomen te worden:
1) De werkzaamheden aan de vegetatie worden buiten het broedseizoen uitgevoerd zodat het plangebied ongeschikt is voor broedvogels (voorkeursmaatregel).
2) Het plangebied wordt kort voor aanvang van de werkzaamheden door een erkend ecoloog gecontroleerd op actuele broedgevallen.

(zie tevens tabel 7.1).

Tabel 7.1: Mogelijk voorkomen van en effecten op beschermde soorten in het plangebied en de noodzaak voor ontheffing.

Soortgroep/ soort	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffing noodzakelijk?	Bijzonderheden/ opmerkingen
Uilen	Mogelijk	Eenmalige inspectie geschiktheid gebouwen	Mogelijk	Het monumentale bijgebouw en de open zolder dienen op geschiktheid voor de soorten gecontroleerd te worden. Indien dit het geval blijkt volgt een nader onderzoek.
Vleermuizen	Mogelijk	*Idem*	Mogelijk	*Idem*
Broedvogels algemeen	Mogelijk	Nee	Nee	Werken buiten broedseizoen of locatie ongeschikt maken voor nesten voorafgaand het broedseizoen

7.2 Kansen voor de natuur

7.2.1 Vleermuizen

Nagenoeg alle vleermuissoorten zijn gevoelig voor lichtverstoring. Om het terrein geschikt te houden dan wel te maken voor vleermuizen, wordt aangeraden om het aanbrengen van verlichting (en uitstraling hiervan) zoveel mogelijk te beperken (ook tijdens de bouw). Nagenoeg alle vleermuissoorten zijn gevoelig voor lichtverstoring.

In het toekomstige ontwerp kan rekening gehouden worden met vleermuizen door verlichting te gebruiken die minder verstorend is voor vleermuizen. Lage armaturen met wit licht die naar beneden uitstralen vormen geen belemmering voor vleermuizen en zouden gebruikt kunnen worden. Hierbij kan gedacht worden aan vleermuisvriendelijke verlichting zoals de speciale BAT lamp (Rijkswaterstaat, 2012).

Daarnaast zijn speciaal voor renovatie, nieuwbouw of herbouw onderhoudsvrije vleermuizenkokers in de handel die ingemetseld kunnen worden en zogenaamde vleermuiskwartieren die eenvoudig te bevestigen zijn aan muren (zie onder andere Brochure 'Vleermuisvriendelijk bouwen' (Korsten *et a.l*, 2011). Deze positieve maatregelen zijn veelal eenvoudig en met geringe meerkosten in nieuwbouw in te passen.

7.2.2 Vogels

Huismussen zijn kenmerkende stadsvogels. In de nieuwe situatie kunnen daarom speciaal voor deze beschermde en in aantal teruglopende soort nestkasten worden aangeboden. Zo kunnen bijvoorbeeld kasten van Vivara[1] worden aangeboden en verspreid over de te realiseren gebouwen worden opgehangen. Deze verblijfplaatsen moeten niet te heet worden in de middagzon: bij voorkeur hebben de locaties een noord of oost expositie of een ligging in de schaduw van een dakgoot of iets desgelijks.

1 Vivara.nl *'Nestkast voor de Huismus'*

8 Bronnen

8.1 Boeken en rapporten

- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting, (2006). De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna Deel 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij, European Invertebrate Survey-Nederland. Leiden.

- Creemers, R.C.M. en Delft, J.J.C.W. van (RAVON) (redactie) (2009). *De Amfibieën en Reptielen van Nederland.* Nederlandse Fauna Deel 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

- Dienst Regelingen, 2011. Soortenstandaard Huismus *Passer domesticus*.

- Dienst Regelingen, 2011. Soortenstandaard Gierzwaluw *Apus apus*.

- EIS-Nederland/De Vlinderstichting/Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie (2007). *Waarnemingenverslag Dagvlinders, nachtvlinders en libellen.*

- Korsten Erik, Herman Limpens, Herman Bouman, Jeroen Reinhold, (2011). Brochure 'Vleermuisvriendelijk bouwen'. Landschapsbeheer Flevoland, Lelystad, december 2011.

- Limpens, H., Regelink, J., en Koelman, R. (2010). *Vleermuizen en planologie.* Zoogdiervereniging, Arnhem.

- SOVON, (2002). *Atlas van de Nederlandse broedvogels.* SOVON Vogelonderzoek Nederland, KNNV Uitgeverij/Naturalis/EIS – Nederland.

8.2 Websites

- www.vlinderstichting.nl
- www.maps.google.nl
- www.ravon.nl
- www.sovon.nl
- www.waarneming.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- www.telmee.nl

Bijlage 1

Ecologische Hoofdstructuur

Natuurbeschermingswet 1998

Ecologische Hoofdstructuur

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Ecologische Hoofdstructuur.

Algemeen Ecologische hoofdstructuur
De Nederlandse natuur staat steeds meer onder druk, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland.

In de EHS liggen de twintig Nationale Parken die Nederland kent. Ze hebben gezamenlijk een oppervlakte van 123.000 ha. Ongeveer 45%van alle hectares EHS op het land is ook Natura 2000-gebied.

De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Netwerk van gebieden
De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

De EHS bestaat uit:
- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

De EHS is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn.

Natuurbeschermingswet 1998

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Natuurbeschermingswet.

Algemeen Natuurbeschermingswet
Nederland kreeg in 1967 voor het eerst een Natuurbeschermingswet. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen.

Op den duur voldeed de wet niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen stellen aan natuurbescherming. Daarom is in 1998 een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt die alleen gericht is op gebiedsbescherming. De bescherming van soorten is geregeld in de Flora- en faunawet.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt.

Beschermde gebieden
De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet:
- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden);
- beschermde natuurmonumenten;
- wetlands.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht.

Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik
Op 1 februari 2009 is de wet opnieuw gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het zogenoemde 'bestaand gebruik'. Hieronder vallen activiteiten in en om beschermde Natura 2000-gebieden die al plaatshadden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen. De wijziging is met name van belang voor provincies (als bevoegd gezag) en voor burgers en bedrijven met bestaand gebruik. De wijzigingen zijn gericht op:
- verbetering van de werking van de wet in de praktijk;
- verbetering van de aansluiting van de wet bij de Habitatrichtlijn.

Beschermde Natuurmonumenten

Met de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is in 2005 het verschil tussen Beschermde Monumenten en Staatsnatuurmonumenten vervallen: beide zijn nu Beschermde Natuurmonumenten.

Beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden opgeheven en niet langer beschermd als beschermd natuurmonument. De natuurwaarden, waarvoor het natuurmonument was aangewezen, worden wel in de Natura 2000-aanwijzing opgenomen.

Bijlage 2

Flora- en faunawet

Flora- en faunawet

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Flora- en faunawet.

Algemeen Flora- en faunawet
Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling
Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig.

Vrijstelling onder gedragscode
Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EZ (www.drloket.nl). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes.

Ontheffing tabel 2 en 3
Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.
Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan Dienst Regelingen door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan. Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een

‘positieve afwijzing’ van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekend dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EZ door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit bete-

kent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor soorten van tabel 1 geldt een vrijstelling. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij Dienst Regelingen voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen. Dat zelfde geldt voor vogelsoorten. Zie bijlage 1 Flora- en faunawet voor een beschrijving van de te volgen procedure voor deze soorten.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Dienst Regelingen zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde ‘verklaring van

geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Wanneer gesloopt of gekapt wordt zonder vervolgonderzoek te laten plaatsvinden, en er blijken beschermde soorten aanwezig te zijn, dan wordt de Flora- en faunawet overtreden. Dit is een economisch delict waar boetes aan verbonden zijn.

Onderzoek naar vleermuizen duurt ongeveer 6 maanden. Indien het onderzoek over de winterperiode heen getrokken moet worden, kan het langer duren. Onderzoek naar andere soortgroepen kan vaak sneller (met 1 of 2 bezoeken) afgerond worden. De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij Dienst Regelingen bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Een vleermuisonderzoek is circa drie jaar geldig. Indien de werkzaamheden niet binnen drie jaar hebben plaatsgevonden, dan moet opnieuw onderzoek worden uitgevoerd.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (voormalig Ministerie van LNV). Het Ministerie van EZ geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

1 het Ministerie van EZ geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
2 de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.